

KOMJÁTI ILONA

A GYERMEKKÖZPONTÚ ÓVODAI NEVELÉS FŐBB ISMÉRVEI

Az óvodai nevelés alapprogramja az emberi személyiségből indul ki, abból a tényből, hogy az ember egyedi, más-sal nem helyettesíthető individuum és szociális lény egyszerre. Az óvodai nevelés alapprogramja a gyerekkép megrajzolásában az eltérő pedagógiai és pszichológiai irányzatok közös vonásait veszi alapul. Ezek szerint a gyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érzés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként (életkori szakaszonként) és egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak. A személyiség szabad kibontakoztatásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe a meghatározó. Az óvodai nevelés gyermekközpontú, ennek megfelelően a gyermek személyiségének kibontakoztatására törekszik. Az óvodai nevelés pedagógiai alapelveinek meghatározásánál abból indul ki, hogy:

■ az óvodai nevelésnek az emberi személyiség teljes kibontakoztatására, az emberi jogok és alapvető szabadságok tiszteletében tartásának megerősítésére kell irányulnia,

■ a gyermeket – mint fejlődő személyiséget – különleges védelem illeti meg,

■ a gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, s ebben az óvodák kiegészítő szerepet játszanak.

Az óvoda a közoktatási rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője, a gyermek a harmadik életévétől iskolába lépéséig. Az óvoda funkciói: óvóvédő, szociális, nevelő, személyiségfejlesztő funkció. Az óvodai nevelés célja az, hogy az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakoztatását elősegítse az életkori és egyéni sajátosságok és az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével (ideértve a különleges gondozást igénylő gyermekek ellátását is.) Az óvodai nevelés alapelvei:

a) a gyermek személyiségét tisztelet, elfogadás, szeretet és megbecsülés övezi,

b) a nevelés lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségének és egyéni képességeinek kibontakoztatását.

Az óvodai nevelés az alapelvek megvalósítása érdekében gondoskodik: az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes óvodai légkör megteremtéséről; a testi, szociális és értelmi ké-

pességek egyéni és életkor-specifikus alakításáról; a gyermeki közösségben végezhető sokszínű – az életkornak és fejlettségnek megfelelő tevékenységről, különös tekintettel a mással nem helyettesíthető játékra; e tevékenységeken keresztül az életkornak megfelelő műveltségtartalmak közvetítéséről; a kisgyermek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi, tárgyi környezetről. A nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozók óvodai nevelés keretében biztosítani kell a kisebbségi önazonosság megőrzését, ápolását és erősítését is.

AZ ÓVODAI NEVELÉS ÁLTALÁNOS FELADATAI

Az óvodai nevelés feladata az óvodáskorú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése. Ezen belül is az egészséges életmód alakítása, az érzelmi nevelés és a szocializáció biztosítása, az értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítása.

a) *Az egészséges életmód kialakulása*

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása ebben az életkorban (melyet az erőteljes testi fejlődés jellemez) kiemelt jelentőségű. Az óvodai nevelés

feladata a gyermek testi fejlődésének elősegítése. Ezen belül:

- a gyermek gondozása;
- testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése;
- a harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése;
- a gyermek testi képességei fejlődésének segítése;
- a gyermek egészségének védelme, edzése;
- az egészséges életmód, a testápolás, az egészségmegőrzés szokásainak alakítása;
- a gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása;
- ha szükséges, megfelelő szakemberek bevonásával speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi nevelési feladatok ellátása.

b) Az érzelmi nevelés és a szocializáció biztosítása

Az óvodáskorú gyermek jellemző sajátossága a magatartás érzelmi vezéreltsége. A személyiségen belül az érzelmek dominálnak, ezért elengedhetetlen, hogy a gyereket az óvodában érzelmi biztonság, otthonosság, derűs, szeretettelgi légkör vegye körül. Mind ezért szükséges, hogy már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások ériék a gyermeket; az óvodapedagógus-gyermek, gyermek-gyermek kapcsolatot pozitív érzelmi töltés jellemezze; az óvoda egyszerre segítse a gyermek szociális érzékenységének fejlődését és éntudatának alakulását, engedjen teret énérvényesítő törekvéseinek; az óvoda teremtsen lehetőséget arra, hogy a gyermek kielégíthesse társas szükségleteit, nevelje a gyermeket a másság elfogadására.

A szocializáció szempontjából különös jelentőségű a közös élményekre épülő közös tevékenységek gyakorlása. Ezért olyan óvodai élet szervezése kívánatos, amely segíti a gyermek erkölcsi tulajdonságainak (mint pl.: az együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség) és akaratának (ezen belül: önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának) fejlődését. A gyermek nyitottságára építve az óvoda segítse elő, hogy a gyermek tudjon rácsodálkozni a természetben és az emberi környezetben megmutatózó jóra és szépre, tisztelje és becsülje azt.

A gyermeki magatartás alakulása szempontjából modellértékű az óvodapedagógus viselkedése. A ne-

hezen szocializálható, lassan fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló, érzékszervi vagy mozgássérült, hátrányos helyzetű, az elhanyagolt, illetve kiemelkedő képességű gyermekek nevelése speciális ismereteket, sajátos törődést igényel, szükség esetén megfelelő szakemberek (pszichológus, logopédus vagy gyógypedagógus) közreműködésével.

c) Az értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítása

Az óvoda a gyermek érdeklődésére, kíváncsiságára mint életkori sajátosságra építve biztosít a gyermeknek változatos tevékenységet, melyeken keresztül tapasztalatokat szerezhet a természeti és társadalmi környezetéről.

Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása – helyes mintaadással – az óvodai nevelő tevékenység egészében kiemelt jelentőségű. Különösen a beszédkezdő fenntartására, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések érvényesítésére s a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítani.

Az értelmi nevelés további feladatai: egyrészt a gyermek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, másrészt az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) és a kreativitás fejlesztése.

SZEMÉLYI FELTÉTELEK

Az óvodában az óvopedagógus végzi a nevelőmunkát, jelenléte a nevelés egész időtartamában fontos feltétele az óvodai nevelésnek. Az óvodapedagógus tevékenységének és az óvoda működését segítő nem pedagógus alkalmazott munkájának hozzá kell járulnia az óvodai nevelés eredményességéhez.

A nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozó gyermekeket nevelő óvodában dolgozóknak feladatuk, hogy megvalósuljanak a nemzetiségi, etnikai óvodai nevelés célkitűzései.

TÁRGYI FELTÉTELEK

Az óvoda épületét, udvarát, kertjét, berendezését oly módon kell kialakítani, hogy szolgálja a gyermekek biztonságát, kényelmét, megfelelően testméreteiknek, biztosítsa egészségük megőrzését, lehetővé tegye mozgás- és játékigényük kielégítését, és a gyermeket harmóniát árasztó színekkel, formákkal, anyagokkal vegye körül.

Az óvoda tárgyi környezete egyidejűleg – a mindenkori előírásokkal összhangban – biztosítson megfelelő munkakörnyezetet az óvodapedagógusoknak is.

AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSE

A gyermek egészséges fejlődéséhez, fejlesztéséhez a megfelelő időtartamú tevékenységformákkal kitöltött napi-rend biztosítja az ideális feltételeket. A rendszeresen visszatérő ismétlődések érzelmi biztonságot teremtenek a gyermekben. A napirend igazodik a különböző programokban megfogalmazott feladatokhoz. Figyelembe veszi a helyi szokásokat, igényeket. A jó napirendet folyamatosság és rugalmasság jellemzi. Fontos a tevékenységek közötti belső arányok kialakítása. A napi- és hetirendet a gyermekcsoport óvodapedagógusai alakítják ki. Az óvodai nevelés tervezését, valamint a gyermekek megismerését és fejlesztését különböző, az óvodapedagógusok által készített – kötelező és nem kötelező – feljegyzések, dokumentumok is szolgálják.

AZ ÓVODA KAPCSOLATAI

Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt, azt kiegészítve szolgálja a gyermek fejlődését. Ennek alapvető feltétele a családdal való együttműködés. Az együttműködés formái változatosak, a személyes kapcsolattól a különböző rendezvényekig magukban foglalják azokat a lehetőségeket, amelyeket az óvoda, illetve a család teremt meg. Az óvoda kapcsolatot tart azokkal az intézményekkel, amelyek az óvodába lépés előtt, az óvodai élet alatt és az óvodai élet után meghatározó szerepet töltenek be a gyermek életében. A kapcsolattartás formái, módszerei alkalmazkodnak a feladatokhoz és a szükségletekhez. A kapcsolatok kialakításában és fenntartásában az óvodának nyitottnak és kezdeményezőnek kell lennie.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM:

- *A bölcsődék és óvodák nevelési programja.* SPN, Bratislava.
- Németh Margit – Strédl Terézia: *A nevelés örömei és örömei.* Lilium Aurum, Dunaszerdahely, 2002.
- Dr. Balázsné Szűcs Judit et col.: *Komplex prevenciós óvodai program.* Trefort Kiadó, Budapest, 2004.